

19. Lastensuojelu¹⁾

1. Yleistä

Vuoden 1973 aikana oli lastensuojelutoimen laitoksissa ja osittain myös lastensuojeluvirastossa havaittavissa yhä kasvava henkilökuntapula sekä runsasta vaihtuvuutta varsinkin osastohenkilökunnan kohdalla. Lastensuojelulautakunta teki keväällä esityksen sekä laitoshenkilökunnan että lastensuojeluviraston sosiaalityöntekijöiden palkkauksen tarkistamisesta, mutta esitys ei tuottanut kertomusvuoden aikana tuloksia. Lisäksi lastensuojelulautakunta joutui tekemään päätöksen eräistä toistaiseksi voimassa olevista lievennyksistä laitoshenkilökunnan pätevyysvaatimuksissa henkilökunnan rekrytointimahdollisuuksien parantamiseksi.

Kaupunginhallitus asetti 26.3. apul.kaup. joht. Pusan johdolla työryhmän selvittämään Helsingin kaupungin lastensuojelutoiminnan päämäärää, sen yleisiä suuntaviivoja ja toiminnallisia periaatteita sekä niiden pohjalta määrittelemään uudelleen lastensuojeluviraston tehtävät ja tekemään edelleen selvityksensä perusteella tarpeelliseksi katsomansa esitykset kaupunginhallitukselle. Työryhmä valmisteli kertomusvuoden aikana lastensuojelutoimen piirissä suoritettavaa organisaatiotutkimusta sekä keskusteli lastensuojelutoiminnan tavoitekysymyksistä.

Sosiaalhallitus hyväksyi lastensuojeluviraston sosiaalilääkärin toimiston yhdessä Helsingin kaupungin yleisen kasvatustu-

lan kanssa kasvatustu-
tuksi koulutusneuvolaksi 1.9. alkaen.

Oulunkylän 32-paikkainen erityislastenkoti aloitti toimintansa 1.2., jolloin Sofianlehdon vastaanottokodin kouluikäisten osastot siirtyivät kokonaisuudessaan näihin uusiin tiloihin. Koskelan 12-paikkainen kehitysvammaisten lasten asuntola pääsi aloittamaan toimintansa 1.3. ja Pohjois-Haagan 12-paikkainen tyttöjen nuorisokoti 1.6. Mellunmäen 45-paikkaisen kehitysvammaisten päivähuoltolan tilat samoin kuin Nukarin lastenkodin alaisuuteen perustetun 12-paikkaisen Kotkankadun kehitysvammaisten asuntolan tilat valmistuivat kertomusvuoden lopulla, mutta asukkaat pääsivät muuttamaan em. tiloihin vasta seuraavan vuoden puolella. Kehitysvammaisten hoitopaikkapulan vuoksi jouduttiin Sofianlehdon vastaanottokodin yhden leikki-ikäisten osaston toiminta siirtämään 1.6. lähtien Taivallahden nuorisokodin tiloihin. Syyskuussa lastensuojelulautakunta teki esityksen Siltavuoren nuorisokodin muuttamisesta suojelukasvatukselliseksi poikien nuorisokodiksi. Päätöstä asiasta ei saatu kuitenkaan kertomusvuoden aikana. Toiminnallisista syistä Oppilaskoti Toivolan hoitopaikkaluku alennettiin 96:sta 76:een ja Outamon vastaanottokodin paikkaluku 46:sta 42:een.

Vuonna 1972 aloitettu perhesijoitustoiminnan tehostamiskampanja saatiin päätökseen kertomusvuoden lopulla. Kampanjalle

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja lastensuojelutoimen toimintakertomuksen eripainoksessa.

asetettu määrällinen tavoite saavutettiin eli saatiin hankituksi n. 30 uutta sijaiskotia Helsingin kaupungin alueelta, mutta laadulliset tavoitteet jäivät saavuttamatta. Pyrkimyksenä oli hankkia sijaiskoteja ensisijassa nuorisoikäisille sekä lievemmin pitkäaikaissairaille lapsille, mutta uusiin sijaiskoteihin voitiin sijoittaa kuitenkin vain terveitä leikki-ikäisiä tai koulunkäyntiään aloittelevia lapsia.

Helmikuussa 1973 lastensuojelulautakunta teki päätöksen perhesijoituksen hoitomaksujen laskemisesta valtakunnallisten kotitaloustutkimusten kustannusjakautumien perusteella sekä normien tarkistamisesta kerran vuodessa elinkustannusindeksin muutosten mukaan. Lisäksi lautakunta päätti, että erityistä huolenpitoa vaativista lapsista ja nuorista voidaan perhesijoituksessa kustannusten korvaamisen lisäksi maksaa ns. huolenpitolisää, josta suoritetaan ennakoveronpidätys.

2. Lastensuojelulautakunta

Lautakunnan kokoonpano oli v. 1973 seuraava: puh.joht. Sirkka-Liisa Nieminen, varapuh.joht. Tapani Mäntysaari sekä jäsenet Margareta Aminoff, Anna-Liisa Aro, Pirkko Kevätsalo, Rakel Lehtokoski, Kerttu Louhivuori, Tauno Marjala ja Kerttu Vainio.

Lautakunnan jaostojen ja *laitosten johtokuntien kokoonpano* ja niissä tapahtuneet muutokset esitetään kertomusvuoden kunnalliskalenterissa sekä lautakunnan tärkeimmät *päätökset, esitykset ja lausunnot* julkaisussa »Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta».

3. Hallinnollinen toimisto

Hallinnollisen toimiston eräänä tärkeänä tehtävänä oli asioiden valmistelu ja esittely lastensuojelulautakunnan sekä lasten- ja

nuorisonhuoltolaitosten johtokunnan kokouksissa ja näiden kokousten päätösten täytäntöönpano. Kertomusvuonna piti lastensuojelulautakunta kaikkiaan 17 (ed. v. 15) kokousta ja sen pöytäkirjaan merkittiin 493 (432) pykälää. Lasten- ja nuorisonhuoltolaitosten johtokunta piti 15 (13) kokousta ja sen pöytäkirjaan merkittiin 250 (200) pykälää.

Hallinnollinen toimisto suoritti mm. lastensuojelutoimen hallinnollista yleisvalvontaa, huolehti hallintokunnan taloushallinnosta, henkilöstöhallinnosta ja toimintasuunnitelun koordinoinnista. Toimitusjohtajan päättöluetteloon merkittiin kertomusvuonna 320 (291) asiaa.

Kertomusvuoden lopussa oli *lastensuojelutoimen palveluksessa* 477 (427) vakinaista ja 152 (188) tilapäistä viranhaltijaa sekä 277 (262) työsopimuksin palkattua henkilöä eli yhteensä 906 (877). Näistä oli lastensuojeluviraston palveluksessa 149 (136) vakinaista ja 48 (56) tilapäistä sekä 10 (9) työsuhteista eli yhteensä 207 (201) ja loput laitosten palveluksessa.

Osa henkilökunnan *koulutustoiminnasta* tapahtui kaupungin yleiseen koulutustoimintaan kytkeytyneenä, osa lastensuojeluviraston omasta aloitteesta vain lastensuojelutoimen omaa henkilökuntaa koskevana. Koulutustoiminnan suunnittelusta, koordinoinnista ja tiedottamisesta huolehti sivutoiminen koulutusasiamies henkilökunnan jäsenistä kootun koulutustoimikunnan tukemana. Kertomusvuonna pidettiin viisi viraston ja laitosten työntekijöille tarkoitettua luento- ja keskustelutilaisuutta, joihin osallistui 40—60 henkeä kuhunkin. Tämän lisäksi järjestettiin kaksipäiväiset »Työpaikan ihmissuhteet» -seminaari 45 osanottajalle, lähikasvattajaseminaari 60 osanottajalle, lastenhuoltoseminaari 40 osanottajalle sekä yksipäiväinen talous-, apu- ja huoltohenkilökunnan seminaari 100 osanottajalle ja kaksi 20 opetustunnin pituista tulokaskurssia yhteensä 80 osanottajalle.

Henkilökunnan koulutukseen käytettiin kaikkiaan n. 34 000 mk eli keskimäärin 36 mk henkilökunnan jäsentä kohti. Henkilötyöpäivistä käytettiin koulutukseen 0.7%.

4. Lastenhuoltotoimisto

Lastenhuoltotoimiston työssä heijastuvat varsin herkästi erilaiset yhteiskunnalliset muutokset, kuten kaupungin väkiluvun aleneminen, syntyvyyden lasku, alkoholin lisääntyneen käytön seurausilmiöt jne. Niinpä toimiston tutkittavaksi ja hoidettavaksi ilmoitettiin kertomusvuonna aikaisempia vuosia jonkin verran vähemmän tapauksia. Tapaukset näyttivät kuitenkin vaikeutuneen; erityisesti perheitten sisäiset vaikeudet ja perheenjäsenten alkoholiongelmät näyttivät huolestuttavasti lisääntyneen ja heikensivät lasten turvallisuutta. Myös asuntotilanne oli edelleen ongelmallinen. Etenkin yksinhuoltajaperheet olivat äärimmäisen epäedullisessa asemassa asuntojen saannissa. Runsaasti lasten laitossijoituksia olisi voitu välttää, jos vuokra-asuntoja yleensä ja varsinkin pienasuntoja olisi ollut saatavissa.

Lastenhuoltotoimiston sosiaalityöntekijöiden työtä pyrittiin tukemaan ja tehostamaan jatkamalla edellisenä vuonna aloitettua työnhjausta ja opiskelemalla työnohjauksen teoriaa erityisessä opintopiirissä. Työnohjaajina ja opintopiirin ohjaajana toimivat lastensuojeluviraston ulkopuoliset asiantuntijat.

Herttoniemen sivutoimistossa aloitettua lastensuojeluviraston ja huoltoviraston yhteistyökokeilua jatkettiin ja sitä seurasivat ja tutkivat kaupunginhallituksen talous- ja suunnitteluosaston suunnittelija ja tutkija.

Laitoksissa koettiin kertomusvuonna sellainen aikaisempiin vuosiin verrattuna erikoinen tilanne, että hoitopaikkoja oli alkuvuodesta yli tarpeen. Loppuvuodesta laitospaikat kuitenkin täyttyivät ja erityisesti kouluikäisten paikoista oli jopa niukkuutta.

Laitossijoituksien osalta oli varsin huo-

lestuttavaa, että vanhempien alkoholinkäytön aiheuttama huollontarve lisääntyi merkittävästi. Asuntovaikeuksien vuoksi tapahtuneet sijoitukset sensijaan vähenivät melkoisesti.

A v o h u o l t o

Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten huollosta vastasi kolme huoltotarkastajaa. Toiminta perustui pääasiassa äitien vapaaehtoiseen yhteydenottoon. Au-äitien olojen kohentaminen ja huoltotarkastajien laatimien kuntoutussuunnitelmien toteutuminen kariutuivat usein taloudellisiin vaikeuksiin, asunnon puutteeseen ja päivähuoltomahdollisuuksien riittämättömyyteen. Lastenvalvojan luettelossa oli v:n 1973 aikana 4 624 (4 692) avioliiton ulkopuolella syntyntä lasta. Huolimatta yleisestä syntyvyyden laskusta on avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden määrä sekä suhteellisesti että absoluuttisesti kohonnut.

Kaupunkialueella toimi edelleen 20 huoltotarkastajaa neljän johtavan huoltotarkastajan johtamina. Lakisääteisessä valvonnassa oli kullakin huoltotarkastajalla keskim. 39.5 (49) lasta. Näiden lisäksi oli huoltotarkastajilla keskim. 9.6 (12.4) tutkimus- ja neuvontatapausta kuukaudessa.

Mustalaisten huoltoa varten toimistolla oli yksi huoltotarkastaja. Hänen työnsä kohteena oli kertomusvuonna n. 100 mustalaisperhettä, joilla oli lapsia 171.

Kodin ulkopuolella kasvatettaviksi sijoitettiin 33 (40) mustalaislasta. Sijoitusten syynä tulivat etusijalle vanhempien sairaus, kyvyttömyys lapsen hoitoon sekä lapsen häiriintyneisyys. Asuntovaikeudet olivat pääasiallisena syynä vain seitsemässä tapauksessa. Helsingin kaupungin kerrostaloasunnoissa asuu 57 (n. 150) mustalaisperhettä ja yhteensä n. 155 perheellä on kaupungin vuokra-asunto.

Helsingissä asui kertomusvuonna n. 700

mustalaista eli 10% maan koko mustalaisväestöstä, heistä puolet on alle 16-vuotiaita. Mustalaisväestö jakaantui n. 300 ruokakuntaan.

Lastenhuoltotoimisto jatkoi edelleen päivähoitolakia odoteltaessa asiakasperheiden lasten sijoittamista *päivähoitoon*. Työmuoto merkitsi joustavaa tukea toimiston muulle avohuoltotyölle. Toimisto sijoitti päivähoitoon (ts. välitti perhehoitopaikan ja suoritti hoitomaksun) yhteensä 130 (132) lasta. Lisäksi välitettiin hoitopaikka 46 (64) sellaiselle lapselle, joiden hoitomaksun huoltaja itse tai huoltovirasto suoritti.

Perhepäivähoitoa on voitu onnistuneesti käyttää kotien tukena erityisesti tapauksissa, joissa lapsen herkkyys, arkuus, infektioalttius, käytöshäiriöisyys tms. tekevät hoidon lastenseimessä tai -tarhassa vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi. Myös vuorotyössä käyviä yksinhuoltajia on voitu jossain määrin tukea perhepäivähoidon avulla.

Toimisto tutki kertomusvuonna 10 (52) perhepäivähoidosta tai yksityisestä päiväkodista tehtyä valitusta. Perhepäivähoidon välitys päättyi lastensuojeluvirastossa kertomusvuoden päättyessä ja siirtyi kokonaan lasten päivähoitotoimistolle.

Perheenneuvontatyötä suoritti lastenhuoltotoimistossa neljän huoltotarkastajan, johtavan huoltotarkastajan ja toimistoapulaisen muodostama työryhmä.

Edelliseltä vuodelta siirtyneitä ja kertomusvuoden aikana asiakkaita tulleet perheitä oli yhteensä 278. Vuoden lopussa oli toiminnan kohteena 156 asiakasperhettä. Perheistä oli 20% yksinhuoltajaperheitä, joista 14% avioeroperheitä.

Aloitteentekijänä hoitoon tulossa oli vaimo, mies tai muu perheenjäsen 85%:ssa, viranomainen 10%:ssa sekä muut 5%:ssa tapauksista. Asiakasperheillä oli yhteensä 390 lasta. Suurimman ryhmän muodostivat 5—10 vuotta avioliitossa olleet, joita oli 28% asiakasperheistä.

Perheistä kuului I sosiaaliryhmään 7%,

II sosiaaliryhmään 17%, III sosiaaliryhmään 60% sekä IV sosiaaliryhmään 16%.

Perheistä oli ollut 12% psykiatrisen sairauden johdosta poliklinisessa hoidossa. Joku perheenjäsenistä oli 10%:ssa perheistä ollut psykiatrisessa sairaalahoidossa. Psykkisesti poikkeava perheenjäsen oli 10%:ssa perheistä. Vakava fyysinen sairaus tai vamma oli 7%:ssa jollakin perheenjäsenellä perheistä.

Asiakasperheissä esiintyi seuraavanlaatuja ongelmia:

Avioliittoon sopeutumisen häiriöitä	52 %:lla perheistä
Lapsiongelmiä	39 » »
Alkoholiongelmia	27 » »
Uskottomuus- ja seksuaalielämän ongelmia	27 » »
Luonne- ja temperamenttihäiriöitä	18 » »
Muita häiriöitä	24 » »

Perheenneuvontatyöryhmän työntekijät suorittivat kaikkiaan 1 236 haastattelua, joista 273 yhteishaastattelua ja 124 kotikäynnillä tapahtunutta.

Asumus- ja avioerolausuntoja varten kaupunkipiirien huoltotarkastajien tehtävänä oli tutkia ja selvittää eroa hakevien aviopuolisoiden olosuhteet ja mahdollisuudet lapsen/lasten huollon ja kasvatuksen järjestämiseen silloin, kun aviopuolisot eivät päässeet keskenään sopimukseen siitä, kumman huoltoon heidän alaikäiset lapsensa eron jälkeen jäisivät. Näissä tutkimuksissa huoltotarkastajien työtä ohjasi johtava huoltotarkastaja, joka myös käsitteli asumus- ja avioerolasten taapamisoikeudesta vanhempien kesken syntyneitä erimielisyyksiä.

Toimisto antoi kertomusvuonna 120 (169) lausuntoa lasten huollosta asumus- ja avioerotapauksissa.

Lasten *kesävirkestystoimintaa* varten oli varattu 600 000 (600 000) mk:n suuruinen määräraha. Tästä käytettiin hoitomaksuihin

602 566 (581 628) mk, matkakuluihin 12 508 (14 133) mk, lasten sairastumisista aiheutuneisiin menoihin 3 694 (1 667) mk, postikuluihin 213 (1 005) mk ja lehti-ilmoituksiin 259 mk eli yhteensä 619 240 (598 433) mk.

Kesäsijoitus järjestettiin kaikkiaan 1 807 (1 760) lapselle. Valtaosa heistä sijoitettiin maaseudulle yksityisperheisiin, mutta osa myös yhdistysten, järjestöjen ym. siirtoloihin ja leireille (esim. Lasten Kesä ry, Man-

nerheimliitto, Pelastusarmeija, Pojista Miehiä ry, Partaharjun leiri jne). Lapsista suurin osa oli kouluikäisiä, etupäässä 7—12 -vuotiaita. Yli 12-vuotiaiden sijoitus tuotti nyt niinkuin aikaisempinakin kesinä ylivoimaisia vaikeuksia. Ilmeistä onkin, että 12—15 -vuotiaiden kesävirkestystä varten olisi kehitettävä muotoja, jotka nykyistä paremmin vastaisivat esipuberteetissa ja puberteetissa olevien lasten virkistäytymistarpeita.

Kesäsijoitusten hoitopäivät sijoituspaikan mukaan

Sijoituspaikka	Pojat		Tytöt		Yhteensä	
	Kaikkiaan	Keskim.	Kaikkiaan	Keskim.	Kaikkiaan	Keskim.
Perhesijoitukset	44 431	65.8	51 618	64.9	96 049	65.3
Siirtolasijoitukset	7 746	46.4	4 467	43.8	12 213	45.4
Yhteensä	52 177	60.6	56 085	62.5	108 262	62.2

Lähes kaikki lapset olivat vaikeista olosuhteista. Huomattava osa tuli vajaista tai rikkoutuneista kodeista. Yli puolet lapsista oli yksinhuoltajaperheistä. Noin 2/3 lapsista tuli huoltoapua saavista perheistä. Samoin huomattava osa lapsista oli aikaisemmin ollut muiden lastensuojelutoimenpiteiden kohteina. Perheistä tulevien lasten lisäksi hankittiin kesäkotia myös joukolle kaupungin lastenhuoltolaitosten lapsia. Kasteleville, sairaille ja häiriintyneille lapsille pyrittiin mahdollisuuksien mukaan hankkimaan heidän erityisvaikeuksiaan ymmärtävät kodit.

Kesälapsista perheille maksettavat hoito-

korvaukset noudattivat kasvattilasten hoitomaksuja ja vaihtelivat 200—270 mk/kk lapsen iästä ja hoitoisuusasteesta riippuen. Siirtoloissa hoitomaksut vaihtelivat 2—9 mk/vrk. Lasten vanhemmat osallistuivat hoitomaksuihin tulojensa mukaan. Lastensuojeluvirasto maksoi 36 lapsen osalta vain matkakulut.

Lastenhuoltotoimisto valvoi myös 35 (38) yksityisen järjestön tai muun yhteisön harjoittamaa kesäsijoitustoimintaa. Tämän toiminnan tukemiseen Helsingin kaupunki oli myöntänyt yhteensä 160 000 (160 000) mk:n määrärahan.

Lakisääteinen kasvattilasten valvonta

	Poikia	Tyttöjä	Kaikkiaan
Siirtynyt v:lta 1972	81	103	184
V. 1973 valvontaan tulleita	21	10	31
Yhteensä	102	113	215

	Poikia	Tyttöjä	Kaikkiaan
Poistettu valvonnasta v. 1973	20	20	40
V:teen 1974 jääneitä	82	93	175
Näistä avioliiton ulkopuolella syntyneitä			38.9%

Muiden kuntien huostassa olevien lasten valvonta

	Lapsia	
Siirtynyt v:lta 1972	43	
V. 1973 valvontaan tulleita	21	
Yhteensä	64	
V. 1973 valvonnasta poistettuja	6	
V:teen 1974 jääneitä	58	

Lastenhuoltotoimiston suojehuvalvonta

	Poikia	Tyttöjä	Yhteensä
Siirtynyt v:lta 1972	144	163	307
Valvontaan v. 1973	64	56	120
	208	219	427
Poistettu v. 1973 ..	43	43	86
Valvonnassa			
31.12.1973	165	176	341

	Poikia	Tyttöjä	Kaikkiaan
Näistä aviolapsia ..	14	12	26
au-lapsia ..	13	19	32
	27	31	58

Lastenhuollon uudet huoltotoimenpiteet lapsen iän mukaan

Huoltotoimenpide	Lapsen ikä, vuotta										Kaikkiaan		
	—6		7—12		13—15		16—17		18—				
	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	Yht.
<i>Avohuolto</i>													
Tutkimus, neuvonta, ohjaus	437	399	281	263	80	93	28	50	11	5	846	815	1 661
Suojehuvalvonta	32	28	24	28	8	—	—	—	—	—	64	56	120
Taloudellinen avustaminen	62	59	13	11	6	10	9	16	8	10	98	107	205
Toimittaminen lääkärin tai psykologin tutkimuksiin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Annettu lausunto viraston ulkopuolelle	81	78	69	66	10	19	9	9	8	1	179	175	354
Muu toimenpide	14	9	11	4	5	5	—	3	—	—	30	21	51
Yhteensä	626	573	398	372	109	127	46	78	27	16	1 217	1 174	2 391
<i>Sijaishuolto</i>													
Orpo	1	1	3	1	2	3	—	—	—	—	6	5	11
Hylätty	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Luovutussopimuksella Lsl 11 §	40	35	17	11	6	3	—	—	—	—	63	49	112
Päätöksellä vastoin vanhempien tahtoa Lsl 12 §	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Väliaikaisesti vanhempien suostumuksella Lsl 9 § c	163	132	65	56	22	15	1	—	—	—	251	203	454
Vain sijoitettu Lsl 19 §	7	9	3	6	1	2	—	—	—	—	11	17	28
Jälkihuolto	—	—	—	—	—	—	1	9	6	2	7	11	18
Yhteensä	212	179	88	74	31	23	2	9	6	2	339	287	626
Siitä sekä avo- että sijaishuoltoa saaneet	15	23	15	13	5	5	—	—	—	—	35	41	76

Nuorten kotiapulaisten valvontaa koskevat säännökset ovat ilmeisesti käyneet tehottomiksi ja ne lienevät tuntemattomia useimmille kotiapulaisia palkkaaville perheille. Kertomusvuoden aikana oli lain edellyttämässä valvonnassa yksi nuori kotiapulainen, joka vuoden aikana poistui valvonnasta.

Ottolapsitoimintaa hoiti lastenhuoltotoimistossa muun työn ohella kaksi johtavaa huoltotarkastajaa, jotka käyttivät apunaan maaseutupiireissä toimivia perhehoidontarkastajia ja kaupunkipiirien tarkastajia.

Lastenhuoltotoimisto hoiti kertomusvuonna yhteensä 77 (48) helsinkiläislapsen adoption, näistä oli poikia 39 (28) ja tyttöjä 38 (20). Pelastakaa Lapset ry:n hoitamia helsinkiläisten adoptioita käsiteltiin 19 (13). Adoptioryhmä antoi sosiaalihuollon pyynnöstä lausuntoja myös ulkomaille tapahtuvista adoptioista.

Lastenhuoltotoimistolle tehtiin ilmoituksia, kanteluita ja avunpyyntöjä, jotka koskivat 1 660 (1 862) alaikäistä lasta (lukuun eivät sisälly valvonnassa olevat lapset). Ilmoitetuista sijoitettiin kodin ulkopuolella kasvatettaviksi ja hoidettaviksi 626 (635) lasta eli 38 (34) %.

Sijaishuolto

Perhehoitoon sijoitettuja oli kertomusvuoden päättyessä 1 391 (1 433). Näistä maaseudun kodeissa 1 155 (1 207) ja Helsingissä 236 (226). Sijoitus perhehoitoon muodostaa eräänlaisen avo- ja laitoshuollon raja-alueen. Juridisesti se kuuluu sijoitustoiminnan ja sijaishoidon piiriin. Olosuhteet, joissa perhehoitoon sijoitetut lapset ovat, lienevät kuitenkin lähinnä verrattavissa normaaliin perhe-elämään.

Perhehoitoa varten toimistolla oli käytettävissään kolme johtavaa huoltotarkastajaa ja 14 perhehoidontarkastajaa, jotka toimivat maaseutupiireissä alueellisen jaon pohjalla. Helsingin kaupungin alueella perhehoidon

valvonnasta huolehtivat ao. piirien huoltotarkastajat. Kaksi perhehoitotyössä olevista tarkastajista suoritti yksinomaan sijoituskotien hankintaan liittyviä tehtäviä ja heistä toinen tämän ohella perhehoidon ja osittain muunkin lastenhuoltotoimiston työn tiedotus- ja suhdetoimintatehtäviä.

Vuoden aikana julkaistiin kaupunginhallituksen myöntämän määrärahan turvin sijoituskodeille ja asiamiehille tarkoitettua »Me yhdessä» -lehtistä. Sijaisvanhemmille järjestettiin kertomusvuonna eri puolilla Suomea virkistys- ja neuvottelutilaisuuksia kaupunginhallituksen erikseen tähän tarkoitukseen varatulla määrärahalta. Osanotto tilaisuuksiin oli varsin runsasta ja innostunutta. Kokousten järjestämistä suunnitellaan edelleen jatkettavaksi kerran kuukaudessa eri paikkakunnilla järjestetyin tilaisuuksin.

Perhehoidon valvonnasta huolehtivilla työntekijöillä oli keskimäärin 96 (124) lasta valvottavanaan. Huolimatta viime vuosien työvoimalisäyksestä oli valvottavien määrä tehokasta työtä ajatellen edelleen ainakin kaksi kertaa liian suuri.

Perhesijoitustyöntekijöillä oli tukenaan kerran viikossa apulaislastenhuollontarkastajan johdolla kokoontuva erityinen työryhmä.

Toimistolla oli perhesijoitustoimintaa varten käytettävissään palkattuja paikallisasiamiehiä 45 kunnassa. Asiamiehille järjestettiin vuoden aikana yksi kokous, jossa heidän omaan asemaansa liittyvien asioiden ohella keskusteltiin lasten ja nuorten kasvatuksellista kysymyksistä.

Laitoshoito. Sosiaaliohjesäännön edellyttämää lasten- ja nuorisohuoltolaitosten sekä vajaamielislaitosten kasvatuksellista ja huollollista valvontaa suorittivat lastenhuollontarkastaja, apulaislastenhuollontarkastaja, tarkastaja ja vajaamielishuoltaja. Apulaislastenhuollontarkastajalla ja tarkastajalla oli apunaan yksi huoltotarkastaja sekä erikseen nuorisokotien osalta kaksi huoltotarkastajaa.

Kertomusvuoden aikana aloitti toimintansa 32-paikkainen Oulunkylän erityislastenkoti, joka korvasi Sofianlehdon vastaanottokodin koululaisosaston vajaamielishuollon saadessa käyttöönsä Sofianlehdon tiloja yhä lisääntyvässä määrin. Taivallahden nuorisokodin tiloissa hoidettiin leikki-ikäisten vastaanottotoimintaa. Vuoden aikana valmistui myös Koskelan nuorisokoti, joka alkuperäisistä suunnitelmista poiketen annettiin kehitysvammaisten nuorten ja aikuisten kodiksi, sekä Pohjois-Haagan nuorisokoti tytöille.

Lastenhuoltotoimisto sijoitti kertomusvuonna turvattomia lapsia ja nuoria yhteensä 63 laitokseen. Näistä 18 oli kaupungin omia, kahdeksan toisten kuntien omistamia ja loput eri yhdistysten, järjestöjen ja säätiöiden omistamia laitoksia (lukuihin eivät sisälly vajaamielisten sijoitukset). Lisäksi sijoitettiin lapsia ja nuoria tutkimusta ja hoitoa varten Lastenlinnaan ja sairaaloihin lasten- ja nuorisopsykiatrisille osastoille.

Kysymys lapsikroonikoiden laitoshoidosta oli edelleen ratkaisematta. Lastenhuoltolaitoksissa jouduttiin hoitamaan useita lapsia ja nuoria, joiden oikea sijoituspaikka olisi ollut sairaala.

Jälkihuolto

Lakisääteinen turvattomien lasten huolto päättyy lapsen täytettyä 16 vuotta. Helsingin lastensuojelutoimen piirissä on kuitenkin jo kauan todettu mainittu ikäraja useissa tapauksissa liian matalaksi. Niinpä nuorten koulunkäynnin ja ammatti- tai oppikouluopintojen loppuun saattamiseksi on huoltoa usein jatkettu ohi tämän ikärajan eli huostaanoton päätyttyäkin.

Kertomusvuoden lopussa oli jälkihuoltoa saavia yhteensä 292 (313) nuorta. Heidän lisäksi annettiin useille nuorille tilapäistä lyhytaikaista tukea.

Jälkihuoltoa saavista oli laitoshoidossa 119 (138), perhehoidossa 169 (152) ja itsenäisesti

asuvia 4 (24). Heistä jatkoi koulunkäyntiä 235 (242), työssä kävi 42 (64), 11 (6) ei ollut työssä eikä koulussa ja 4 (1) oli sairaalahoitossa.

Jälkihuoltotyötä hoiti toimistossa yksi huoltotarkastaja apunaan kaupunki- ja maaseutupiirien tarkastajat ja laitosten sosiaalityöntekijät.

Vajaamielishuolto

Kertomusvuoden aikana tuntui jo vuosia jatkunut laitospaikkapula erityisen vaikeana mm. siitä syystä, että vajaamielislaitokset, joissa Helsingillä on ollut paikkavarauksia tai joissa helsinkiläisiä vajaamielisiä on hoidettu tilapäispaikoilla, ovat kiirehtineet helsinkiläisten siirtämistä vajaamielishuollon alalla vallitsevan yleisen paikkapulankin takia. Kevään aikana jouduttiin Kuusaan keskuslaitoksesta tilapäiskäyttöön saadulta paikolta siirtämään 26 helsinkiläistä huollettavaa Sofianlehtoon ja Rinnekotiin.

Uusista toimintapisteistä 12-paikkainen Koskelan asuntolatyyppinen nuorisokoti aloitti toimintansa helmikuussa. Toimintavuoden päättyessä Mellunmäen päivähuoltola ja Kotkankadun asuntola valmistautuivat vastaanottamaan ensimmäiset huollettavansa. Pasilan päivähuoltola ja Pasilan kehitysvammaisten asuntola olivat rakenteilla, mutta niiden valmistuminen ja käyttöönotto siirtyi vuosille 1974 ja 1975.

Päivähuoltoloiden toiminta jatkui ennallaan. Kaupungilla oli omia päivähuoltolapaikkoja 325. Yksityisiin päivähuoltoloihin oli sijoitettuna 85 huollettavaa.

Alalla toimivat yhdistykset järjestivät monipuolista kesävirkestystoimintaa kuten viirike-, musiikki- ja työleirejä sekä kesäsiirtolatoimintaa. Kuluneena kesänä saattoi lastensuojeluvirasto sijoittaa 171 kehitysvammaista siirtoloihin ja leireille. Kevättalvella pidetyille hiihtoleireille osallistui 12 kehitysvammaista.

19. Lastensuojelu

Yhteistyö alan yhdistysten ja Helsingin seurakuntien kanssa oli tiivistä. Yhdistysten harjoittama päivähuoltola- ja asuntolatoiminta tukivat osaltaan kaupungin vajaamielishuoltoa. Yhdistysten ja seurakuntien jär-

jestämä kerho- ja muu vapaa-ajan toiminta oli vilkasta.

Alan henkilöstö osallistui aktiivisesti erilaisiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin.

Vajaamieliset 31.12.1973 iän, sukupuolen, älykkyyden ja syntyperän mukaan

	0—6 v		7—15 v		16 v—		Syvästi vajaamiel. AO alle 20		Vaikeasti vajaamiel. AO 20—35		Keskitasoisesti vajaamiel. AO 36—51		Lievästi vajaamiel. AO 52—67		Tark. määrätelmätön vajaamiel.		Aviollisia		Aviottomia		Yht.
	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	
I Kotihoidossa olevat	33	19	90	56	207	198	—	2	22	20	94	101	156	120	58	30	317	259	13	14 ¹⁾	603
Vajaamielisvalvonnassa	—	—	1	—	10	6	—	—	1	1	3	—	7	5	—	—	9	5	2	1	17
Päivähuoltoloissa	16	9	81	54	132	101	—	—	12	10	77	68	106	68	34	18	221	158	8	6	393
Kaupungin omistamissa	12	7	71	44	105	70	—	—	9	8	63	46	91	54	25	13	180	116	8	5	309
Yksityisissä	4	2	10	10	27	31	—	—	3	2	14	22	15	14	9	5	41	42	—	1	84
II Vajaamielislaitoksissa	4	2	44	27	194	136	25	15	85	60	64	52	38	21	31	16	219	142	24	22	407
Hgin kaupungin laitoksissa	—	—	—	—	21	10	4	1	8	3	8	4	2	—	—	1	21	9	1	—	31
Valtion laitoksissa	—	—	—	1	12	5	1	—	1	—	6	3	4	3	—	—	9	4	3	2	18
Kuntainliiton laitoksissa	—	—	5	4	22	13	4	1	10	7	6	6	5	2	1	2	23	16	3	2	44
Säätiöiden ja yhdistysten laitoksissa	4	2	39	22	139	108	16	13	66	50	44	39	27	16	30	13	166	113	17	18	314
III Lastenhuoltolaitoksissa	24	16	46	32	71	61	24	16	27	25	39	15	40	17	27	20	124	82	33	11	250
Hgin kaupungin omistamissa laitoksissa	13	10	45	32	57	54	19	14	23	19	34	13	32	13	26	18	103	70	31	7	211
Yksityisissä lastenhuoltolaitoksissa	11	6	1	—	14	7	5	2	4	6	5	2	8	4	1	2	21	12	2	4	39
IV Sairaaloissa ja parantoloissa	—	—	1	—	100	97	1	3	21	19	33	33	42	44	1	1	84	83	14	17	198
V Perhehoidossa	—	—	1	1	6	10	—	—	—	—	2	2	5	9	—	—	5	8	2	3	18
Vajaamielisiä yht.	61	37	182	116	578	502	50	36	155	124	232	203	281	211	117	67	749	574	86	67	1 476

¹⁾ Tähän sisältyy 193 pelkästään kotihoidossa ollutta.

5. Suojelukasvatustoimisto

Kertomusvuoden aikana täytti suojelukasvatustoimisto 30 vuotta ja vuoden päättyessä toimiston pitkäaikainen päällikkö, maist. Kaarlo Helasvuo siirtyi eläkkeelle.

Suojelukasvatustoimiston tutkittavana oli kertomusvuonna 2 135 (2 529) henkilöä. Lukuun eivät sisälly koulukuraattorien hoitamat tapaukset.

Toimiston työssä painottui edelleen päih-

dehuollon aiheuttamien tehtävien osuus. Kertomusvuonna tehdyistä havainnoista päätellen ns. varsinaisten huumausaineiden käyttö näyttää pysähtyneen saavuttamalleen tasolle. Havaintoon sisältyy kuitenkin virhelähde, koska suurehko joukko huumeiden käyttäjiä oli vuoden aikana vankilassa ja saattaa sieltä vapauduttuaan muuttaa kuvaa huumeiden käytön laajuudesta. Alkoholin käyttö näyttää nuorten keskuudessa lisääntyneen ja siirtyneen yhä nuorempiin ikäluok-

kiin. Erilaisia liuotinaineita käytetään edelleen. Tinnerin käyttö on aikaisemmista vuosista vähentynyt, lähinnä v. 1971 voimaantulleen myrkkylain seurauksena, mutta on edelleen verrattain tavallinen päihde. Tinnerin tilalle valitut aineet, erityisesti eräät liimat, ovat osoittautuneet yhtä vaarallisiksi kuin tinneri ja niiden saanti on vaikeasti valvottavissa. Päihteitä käyttävistä suojelukasvatustoimiston asiakasnuorista suurin osa on ns. sekakäyttäjiä.

Yhteistyö päihdehuoltoa suorittavien järjestöjen kanssa on jatkunut entisessä laajuudessaan. Helsingissä toimii monia erilaisia päihdehuoltoon liittyviä auttamisjärjestelmiä, mutta toiminta on hajanaista, jopa keskenään kilpailevaa. Lastensuojelulautakunta on esittänyt eräitä virkoja perustettavaksi päihdehuollon tehtäviin, joita ei kuitenkaan ole otettu v:n 1974 talousarvioon. Tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden saavuttamiseksi ja erilaisten toimintojen yhdentämiseksi olisi kuitenkin erityisen tärkeää perustaa päihdehuollon johtajan virka. Myöskään päihdehuollon kipeästi tarvitsemaa selviämis- asematoimintaa ei kertomusvuoden aikana voitu aloittaa.

Päihdehuollon aiheuttamien tehtävien ohella korostuivat suojelukasvatustoimiston työssä tehtävät, joiden taustalla olivat sosiaalista ristiriitaa ilmaisemassa erilaiset lainvastaiset teot, erityisesti omaisuusrikokset ja väkivaltainen käyttäytyminen. Myös koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet olivat huollontarvetta ilmaisevina keskeisiä.

Kriminaalipolitiikkaan liittyvät tehtävät pysyivät edellisen vuoden tasolla. Raastuvanoikeudessa käsiteltiin nuorten lainrikkokojain asioita kolmella tähän tehtävään erikoistuneella osastolla. Kaupungin tuki Kriminaali-huolto ry:lle on siten mitoitettu, että järjestö on voinut palkata kolme oikeusedustajaa lastensuojelulautakunnan antamiin tehtäviin. Toiminta raastuvanoikeuden nuoriso-osastoissa supistui hieman vähäisten omaisuusrikosten osalta, mutta huumausainelakia

rikkoneiden nuorten asioissa oli joitakin varsin runsaasti työtä antavia juttuja. Vuonna 1970 voimaan tullutta rangaistusmääräyslakia sovellettiin nuorten kohdalla entistä laajemmin rangaistusmääräysmenettelyä käyttäen.

Toimisto pyrki valitsemaan tehtävänsä välittömästi nuorison sosiaalisen sopeutumisen ongelmista lähtien ja suoritti myös eräitä välttämättömiä tehtäviä, joita ei nimenomaan laissa ole säädetty. Näillä toimilla on hoidollisesti laajempi merkitys kuin vanhentuneen lain muodollisella noudattamisella. Niinpä koulunkäyntinsä laiminlyövien oppilaiden kohdalla kustannettiin entistä enemmän yksityisopetusta, jota koululaitos ei voinut riittävän laajasti järjestää. Tällaista apua annettiin kertomusvuonna 87 (63) oppilaalle kustannusten ollessa 73 489 (45 865) mk. Täten voitiin rajoittaa nuorten sijoittamista internaattilaitoksiin ja välttää vielä suuremmat kustannukset. Työikään ehtineiden nuorten auttamisessa edusti uutta työmuotoa Nuorten työkotia, jossa suojatyötä tehtiin kertomusvuoden aikana täysitehoisesti.

Mustalaisnuorten osuus suojelukasvatuksessa lisääntyi etenkin avohuollon tukipalvelujen osalta. Varsinkin Helsinkiin muuttaneiden mustalaisperheiden lapset olivat koulunkäynnissään siinä määrin viivästyneet, ettei heidän koulunkäyntiään voitu auttaa muuten kuin yksityisopetuksen tai internaattikoulun avulla. Pelkästään yksityisopetuksesta maksettiin kertomusvuoden aikana yhteensä 15 111 (10 209) mk 11 mustalaislapselle, joista yksi kävi oppikoulua. Muilta osin ei mustalaisten avohuollon kustannuksissa tapahtunut merkittävää nousua. Mustalaislasten sijaishuolto oli laitoshuoltoa. Laitoksissa oli 17 mustalaislasta ja hoitopäiviä yhteensä 1 635. Mustalaislapset olivat vahvasti yliedustettuina suojelukasvatuksen sijaishuollossa. Valtionapu oli merkittävä.

Uutena työmuotona käynnistettiin suojelukasvatustoimistossa kertomusvuonna ns. tukihenkilötoiminta. Tukihenkilöitä koulu-

19. Lastensuojelu

tettiin Helsingin työväenopiston ohjelman puitteissa. Tukihenkilöiden määrä pidettiin verrattain alhaisena, koska haluttiin kerätä kokemuksia uudesta työmuodosta, eikä toimistolla myöskään ollut riittävästi työvoimaa tukihenkilöiden työnohjaukseen. Tukihen-

kilöillä ei ollut ammatillista koulutusta ja hoitovastuu oli virassa olevalla sosiaalityöntekijällä, joten huolellisen työnohjauksen tarve korostui. Kokemukset tukihenkilötoiminnasta olivat lähes kauttaaltaan myönteisiä.

Suojelukasvatukset uudet huoltotoimenpiteet v. 1973

Huoltotoimenpide	Lapsen ikä, vuotta										Kaikkiaan		
	—6		7—12		13—15		16—17		18—				Yht.
	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	
<i>Avohuolto</i>													
Tutkimus	1	1	96	16	366	186	698	295	372	121	1 549	627	2 176
Neuvonta ja ohjaus	—	—	7	9	82	45	78	64	24	16	192	136	328
Suojeluvalvonta	—	1	10	5	52	18	37	24	25	14	124	62	186
Muu valvonta	—	—	3	1	13	1	22	9	39	15	77	26	103
Taloudellinen avustaminen	—	1	34	5	85	37	83	75	52	45	254	164	418
Koetteeksi kotiutettu	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	3	1	4
Ansiotyötä koskeva toimenpide	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sosiaalinen oikeusapu	—	—	3	—	39	12	41	40	63	16	149	68	217
Henkilötutkinta tuomioistuimelle	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toimittaminen lääkärin tai psykologin tutkimukseen	—	—	6	—	9	8	8	4	—	1	23	13	36
Koulunkäynnin järjestäminen	—	—	1	1	17	5	4	2	—	—	22	8	30
Toimittaminen kotikuntaan	—	—	4	—	13	20	16	23	3	6	36	49	85
» polikliniseen hoitoon ..	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1	3
Lähtettäminen käytössä olevaan hoitopaikkaan	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	1	3
Annettu lausunto viraston ulkopuolelle ..	—	—	—	—	4	1	22	8	6	2	33	11	44
Muu toimenpide	—	—	9	2	24	20	16	14	7	8	56	46	102
Yhteensä	1	3	173	39	705	354	1 029	559	593	245	2 522	1 213	3 735
<i>Sijaishuolto</i>													
Orpo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hylätty	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Luovutussopimukella Lsl 11 §	—	—	2	—	6	2	9	5	1	1	18	8	26
Päätöksellä vastoin vanhempien tahtoa Lsl 12 §	—	—	1	2	5	3	3	—	—	1	9	6	15
Väliaikaisesti vanhempien suostumuksella Lsl 9 §	—	1	20	5	28	13	14	14	1	2	63	35	98
Vain sijoitettuja Lsl 19 §	—	—	6	1	20	8	5	15	4	11	35	35	70
Yhteensä	—	1	29	8	59	26	31	35	6	15	125	85	210
Siitä sekä avo- että sijaishuoltoa saaneet	—	1	16	6	48	12	21	20	5	7	90	46	136

Suojelukasvatustoimiston ilmoitettujen rikosasioiden oikeudellinen käsittely

	Pojat	Tytöt	Yhteensä
Syyttäjä ei käsitellyt, koska tekijä oli alle 15-vuotias	332	56	388
» luopunut syytteestä, koska syytetty oli ymmärrystä vailla	10	3	13
Syyttäjä jättänyt syyttämättä	5	5	10
Syyte hylätty	6	3	9
Oikeus jättänyt tuomitsematta	186	48	234
Ehdollinen sakko	9	3	12
» vapausrangaistus	184	41	225
Ehdoton sakko	196	43	239
» vapausrangaistus alle 6 kk	34	—	34
» » 6—12 kk	36	3	39
» » yli 1 v	10	2	12
Muu seuraamus	1	1	2
Yhteensä	1 009	208	1 217

Suojelukasvatustoimistoon saapuneet ilmoitukset

A. Ilmoittajan mukaan

	Pojat	Tytöt	Yht.
Vanhemmat	182	167	349
Muu omainen	5	4	9
Huollettava itse	24	40	64
Muu yksityinen henkilö	47	16	63
Lastensuojeluviranomainen	19	23	42
Muu huoltoviranomainen	9	4	13
Kasvatusneuvola	1	1	2
Muu terveydenhoitoviranomaisen	4	1	5
Kouluviranomainen	100	53	153
Poliisi »	2 432	770	3 202
Oikeus »	277	53	330
Muu	3	1	4
Yhteensä	3 103	1 133	4 236

B. Ilmoituksen aiheen mukaan

	Pojat	Tytöt	Yht.
Rikos, jonka laatu epäselvä	16	1	17
Varkaus, näpistäminen, törkeä varkaus, murto	759	206	965
Moott. ajoneuvon anastaminen, varastaminen tai toisen omistaman moott. ajoneuvon luvaton haltuunotto	310	29	339
Muu omaisuusrikos	117	22	139
Väkivalta	212	44	256
Väkijoumalaki »	42	18	60
Moottoriajoneuvoliikenne-rikos	79	3	82
Muu liikenne-rikos	13	—	13
Muu rikos	162	49	211
Tavattu alkoholista päihtyneenä	719	289	1 008
Tavattu muusta päihtyneenä	75	31	106
Kerjääminen	5	1	6
Karkaaminen tai kuljeskelu	133	174	307
Kestämättömyys tai toimitusmuus	12	10	22
Väkivaltaisuus	19	4	23
Koulun laiminlyönti	112	55	167
Muu kouluvaikeus	13	9	22
Kasvatusvaikeudet	63	67	130
Hakee työ lupaa tai passia	—	—	—
Huumeet	89	50	139
Muu	153	71	224
Yhteensä	3 103	1 133	4 236

Avohuolto

Vastaanottoryhmä. Huoltoa varten toimistolle saapuneiden ilmoitusten määrä oli kertomusvuonna 4 236 (4 507). Lukuun eivät sisälly koulukuraattorien hoitamat tapaukset. Noin puolet ilmoituksista hoidettiin viikonvaihteena sekä eri juhlapäivien aatoina. Ensihuollon yhteyteen kuuluvaa etsivää nuorisonhuoltoa kaupungilla voitiin työvoiman puutteen takia suorittaa vain vähäisessä määrin.

Aluekuraattorit. Herttoniemen sivutoimistossa työskenteli edelleen kaksi suojelukasvatustoimiston huoltotarkastajaa. Johtava huoltotarkastaja oli samalla huoltotarkastajien lähimpänä esimiehenä myös suojelukasvatustyön osalta. Apulaisnuorisonhuoltaja oli lisäksi yhtenä päivänä viikossa tavattavissa Herttoniemen sivutoimistossa ja antoi samalla huoltotarkastajille työnohjausta. Jakomäen ja Myllypuron alueilla toimivat aluekuraattorit konsultoivat viikoittain oman alueensa kansakoulussa.

Aluekuraattorien työ painottui yhä selvemmin perhekeskeiseen työskentelyyn. Eräillä asuma-alueilla olisi varsin tärkeää saada käyntiin aluekohtainen työskentely lähinnä yhdyskuntatyön menetelmin, mutta työvoiman riittämättömyyden takia tähän ei ollut mahdollisuuksia. Aluekuraattorit kantoivat päävastuun tukihenkilöiden ohjauksesta.

Koulukuraattorityössä oli edelleen kaksi sosiaalityöntekijää, jotka työskentelivät Aleksis Kiven sekä Kallion ja Vallilan kansakouluissa. Yhteinen asiakasmäärä oli 384 (363) oppilasta. Lastensuojelulautakunnan aloitteet koulukuraattorityön laajentamiseksi eivät kertomusvuonna johtaneet tuloksiin.

Sijaishuolto

Sijaishuollon osuus väheni kertomusvuoden aikana edelliseen vuoteen verrattuna 73 989

(78 575) hoitopäivään. Kaupungin omissa laitoksissa kertyi 35 007, valtion laitoksissa 7 009 ja perhehoidossa 24 501 (26 653) hoitopäivää. Perhehoidon kohdalla oli jatkuvasti painetta toiminnan laajentamiseen, mutta työvoiman puutteen takia ei sijoituksia voitu tarvetta vastaavasti lisätä, vaikka sopivia perheitäkin olisi ollut tarjolla.

Laitoskuraattorit suorittivat sosiaalityöntekijän tehtävät kaikissa niissä laitoksissa, missä ei ole ollut omia sosiaalityöntekijöitä tai joihin kaupunki oli nuoria sijoittanut. Osan laitoskuraattorien tehtävistä suorittivat aluekuraattorit. Laitoshuollosta poistuneiden kohdalla laitoskuraattorit toimivat samaan tapaan kuin aluekuraattorit, mutta heidän toiminnassaan oli myös turvattomassa tilassa olevien ja etenkin työsopeutuvuusongelmia osoittaneiden nuorten avustaminen varsin tärkeätä.

Kutsuntalautakunnassa toimi Helsingin kaupungin edustajana edelleen suojelukasvatustoimiston johtava huoltotarkastaja.

Toimistotyö. Avohuollon lisääntyminen ja valtionavun mahdollisuuksien parantuminen lisäsi toimistotyötä siinä määrin, että töiden suorittaminen osoittautui käytettävissä olevin työvoimin erittäin vaikeaksi. Etenkin perhehoidon maksuasiat ja suoritettavat avustukset sekä laitoshuollon hoitoaikojen lyhenemisen aiheuttamat siirrot ja sijoitukset lisäsivät työpainetta. Osa toimistotyöstä jäi huoltotarkastajien hoidettavaksi, mikä taas tapahtui heidän varsinaisen tehtävänsä kustannuksella.

6. Sosiaalilääkärin toimisto

Kuten aikaisemminkin sai sosiaalilääkärin toimisto tehtävänsä lastensuojelutoimen piiristä avo- tai laitoshuollon virkailijoiden aloitteesta tai suosituksesta. Toimiston tutkimuksiin suositelluille asiakkaille voitiin varata aika 2—3 viikon odotusajan puitteissa. Kiireelliset tapaukset otettiin nopeammin,

joissakin hälyttävissä tilanteissa välittömästi. Tutkimusvaiheen jälkeen pidettiin lähettävän virkailijan ja mahdollisten muiden asiaankuuluvien, kuten opettajien, kanssa neuvottelu, jossa sovittiin jälkitoimenpiteistä. Osa tutkituista jäi pitempiaikaiseen hoitoon sosiaalilääkärin toimistoon. Perinteisen yksilö- ja ryhmähoidon lisäksi harjoitettiin perheterapiaa.

Toimiston sosiaalityöntekijät työskentelivät pääasiassa avokentän asiakkaiden kanssa. Hoitokäyntien lukumäärä lisääntyi eikä kaikkia sosiaalityöntekijöiden hoitoon ehdotettuja tapauksia voitu ottaa vastaan työntekijöiden vähyyden vuoksi.

Psykologipalvelujen jakaantumista selvitteli toimintavuoden aikana työryhmä. Sosiaalilääkärin toimiston psykologien työajasta todettiin menevän 58% avohuollon ja 42% laitosten hyväksi. Asiakkaita kosviin palveluihin meni psykologien työajasta n. 2/3 ja henkilöstöä koskeviin n. 1/3. Sekä lastensuojelukentän työntekijöille osoitetun kyselyn tulosten mukaan että eräiden asiantuntijatyöryhmien tai komiteamietintöjen suosituksiin verrattuna ovat psykologipalvelut riittämättömiä työntekijöiden vähälukuisuuden vuoksi. Kaikkein suurin vaje oli vajaamielishuollon piirissä.

Yhtä lääkärin virkaa ei saatu hakijoiden puuttumisen vuoksi täytetyksi, mikä vaikeutti erityisesti vajaamielishuollon toimintaa.

Vuoden aikana toimistoon ilmoitettiin 1 169 (1 038) lasta tai nuorta. Lähettäjien mukaan nämä jakaantuivat seuraavasti:

lastenhuoltotoimisto	492 (546)
vajaamielishuolto	339 (198)
suojelukasvatustoimisto	290 (294)
muu viranomainen	26 (—)
vanhemmat	15 (—)
lapsi tai nuori itse	7 (—)

Yleisimpiä sosiaalilääkärin toimistoon suositamisen syitä olivat sopeutumattomuus-

oireet, hermostolliset herkkyysoireet, vajaa-mielisyyden arviointi ja siitä aiheutuvat toimenpiteet, tarve keskustella ongelmista, erilaiset tutkimukset lausuntoja varten, psykosomaattiset oireet ja oppimisvaikeudet. Tutkimus-, ohjaus- ja neuvontakäyntejä oli 3 230, terapiakäyntejä 1 962 (ed. v. tutkimuskäyntejä 1 155, sekä ohjaus-, hoito- ja terapiakäyntejä 2 503), kotikäyntejä 47 (26) sekä laituskäyntejä ja neuvotteluja yht. 2 364 (6 274). Lapsia ja nuoria koskevia lausuntoja tai suosituksia annettiin 2 121 (1 827).

Kaupunginhallitus esitti 18.6.1973 sosiaalihallitukselle, että kaupunginhallituksen alainen yleinen kasvatusneuvola ja lastensuojelulautakunnan alainen sosiaalilääkärin toimisto yhdessä hyväksyttäisiin kasvatusneuvolalaissa tarkoitetuksi koulutusneuvolaksi ajaksi 1.8.1973—31.5.1974. Sosiaalihallitus vahvisti päätöksen 9.8. ja välittömästi sen jälkeen kasvatusneuvolajaosto ja lastensuojelulautakunta päättivät koulutusneuvolatoiminnan käynnistämisestä. Sosiaalilääkärin toimistossa toimi 1.9. lähtien koulutettavina kaksi psykologia ja kaksi sosiaalityöntekijää. Kaupunginhallitus asetti 22.10. asiantuntijatyöryhmän seuraamaan koulutusneuvolatoimintaa sekä käsittelemään sitä koskevia kysymyksiä ja antamaan koulutusneuvolakauden päätyttyä kaupunginhallitukselle selvityksen toiminnasta saaduista kokemuksista. Työryhmän puheenjohtajana toimi toim.joht. Kaarina Heinonen ja sihteerinä valtiot.maist. Kyllikki Raitasuo. Työryhmän muina jäseninä olivat sos.lääk. Sirkka Syväne ja lastenpsykiatri Saara Torma sekä korkeakoulujen edustajina dos. Juhani Hirvas ja leht. Mervi Ahla.

7 Elatusaputoimisto

Elatusapuvelvollisuuden alustavan selvityksen suoritti lastenvalvoja äitien antamien tietojen perusteella. Asianomaisten ja lasten-

valvojan keskinäisissä neuvotteluissa koetettiin kussakin tapauksessa saada aikaan elatussopimus. Jos elatusvelvolliseksi makaa-jaksi ilmoitettu kieltäytyi sopimasta tai elatusavun määrästä ei päästy yksimielisyyteen, otettiin lapsen äidin pyynnöstä tai viran puolesta elatusvelvollista vastaan haaste.

Elatusvelvollisuus selvitettiin asianosaisten keskinäisellä sopimuksella 284 (252) tapauksessa ja tuomioistuimen päätöksellä 73 (63) tapauksessa, joista 4 (5):ssä kanne hylättiin.

Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain perusteella haettiin kantajana esiintyvän äidin puolesta 23 (53) tapauksessa maksutonta oikeudenkäyntiä; hakemuksista hyväksyttiin 22 (51) ja hylättiin 1 (2).

Kaikkiaan esiinnyttiin oikeudessa 204 (234) kertaa. Lisäksi lastenvalvoja esiintyi toisten kuntien lastenvalvojien puolesta oikeudessa 2 (4) kertaa.

Muille sosiaaliviranomaisille annettiin virka-apua lastenvalvojan toimialaan kuuluvissa tehtävissä 114 (96) tapauksessa, joissa kussakin saattoi olla useita neuvotteluja.

Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten luetteloon merkittiin vuoden 1973 aikana 683 (737) lasta ja poistettiin 751 (654) lasta. Kun vuodelta 1972 siirtyi 4 692 (4 609) tapausta, oli vuoden 1973 lopussa 4 624 (4 692) lasta luettelossa.

Ottolapsiksi hyväksyttiin 74 (48) lastenvalvojan luetteloissa ollutta, avioliiton ulkopuolella syntyntä lasta.

Tunnustettuja lapsia oli 926 (831).

Työlaitosesityksiä teki elatusapujaosto Uudenmaan lääninhallitukselle avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osalta 118 (125) tapauksessa. Lääninhallituksen päätös saatiin yhteensä 183 (150) tapauksessa. Päätöksistä oli hylkääviä 27 (12). Huoltoapulain 42 §:n perusteella käsiteltiin elatusapujaostossa työlaitoksessa olevien elatusvelvollisten 89 (89) työloma-anomusta. Työlaitospäätöksen täytäntöönpano päättyi 31 (41) tapauksessa lapsen täytettyä 18 vuotta. Kor-

keimman hallinto-oikeuden päätöksiä saatiin 34 (22), joista 14 (12) hylkääviä. Välipäätöksiä käsiteltiin yhteensä 128 (103), joista korkeimmalle hallinto-oikeudelle osoitettiin 41 (27) ja lääninhallitukselle 87 (74) lausuntoa. Määräajan pidennysesityksiä tehtiin 19 (8).

Elatusavun ennakkoa koskevia hakemuksia jätettiin elatusaputoimistoon v:n 1973 aikana 783 (780), joista elatusapujaosto hyväksyi 719 (731) ja hylkäsi 64 (49) sekä lisäksi lakautti ennakon suorittamisen 497 (480) tapauksessa ja hakijat peruivat 23 tapauksessa.

Ennakkoa suoritettiin 5 118 (4 979) avioliitosta syntyneestä lapsesta 3 097 (3 041) nostajalle yhteensä 2 421 761 (2 408 321) mk. Ennakon korvausta perittiin 1 329 (1 285) elatusvelvolliselta 566 134 (462 261) mk.

Ennakkoa maksettiin 1 369 (1 293) avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta 1 334 (1 253) huoltajalle yhteensä 622 728 (590 864) mk. Suoritetun ennakon korvaukseksi perittiin 691 (744) elatusvelvolliselta yhteensä 201 116 (169 333) mk.

Ennakkoa suoritettiin siis kaikkiaan 4 431 (4 294) nostajalle 6 487 (6 272) lapsesta yhteensä 3 044 489 (2 999 186) mk.

Ennakon korvausta perittiin siis yhteensä 767 250 (631 594) mk eli 25.2 (21.1)% suoritettujen ennakoiden määrästä.

Uudenmaan lääninhallitus on nojautuen elatusavun ennakosta annetun lain 17 §:ään v:n 1973 kuluessa tekemillään päätöksillä määrännyt, että 192 (53) elatusvelvolliselta saadaan korvaus suoritetusta ennakosta jättää perimättä eli yhteensä 433 504 (78 089) mk.

Lääninhallitus hylkäsi 5 (4) elatusvelvollisen anomuksen vapautua korvaamasta suoritettua ennakkoa.

Elatusaputoimisto on v:n 1973 kuluessa 143 (123) tapauksessa antanut lausuntoja ja selvityksiä Uudenmaan lääninhallitukselle elatusvelvollisten hakemuksista, jotka koskivat vapautumista korvaamasta suoritettua ennakkoa.

Aviottomien lasten äitien ja elatusvelvollisten sivilisäätyn lapsen syntyessä

Sivilisäätyn	Äiti	%	Elatus- velv.	%
Naimattomia ..	3 852	82.1	1 911	40.7
Leskiä ja laillisesti eronneita	621	13.2	558	11.9
Naimisissa	216	4.6	1 252	26.7
Tiedot puuttuvat	3	0.1	971	20.7
Yhteensä	4 692	100.0	4 692	100.0

Aviottomien lasten äitien ja elatusvelvollisten ikä lapsen syntyessä

Ikä, vuotta	Äiti	%	Elatus- velv.	%
15	25	0.5	7	0.1
16—19	888	18.9	286	6.1
20—24	1 900	40.5	1 228	26.2
25—29	980	20.9	1 036	22.1
30—34	506	10.8	592	12.6
35—39	290	6.2	357	7.6
40—44	90	1.9	195	4.1
45—49	10	0.2	110	2.3
50—54	—	—	50	1.1
55—59	—	—	17	0.4
60—	—	—	17	0.4
Tiedot puuttuvat	3	0.1	797	17.0
Yhteensä	4 692	100.0	4 692	100.0

Ennakon korvaamisesta vapauttamisen perusteet:

Elatusvelvollisen	Tapauksia	mk
sairaus	2	470
kuolinpesän varattomuus ..	8	13 006
työkyvyttömyys	35	53 839
asepalvelus	1	890
Itsensä ja omaisten elättämisen vaarantaminen	7	9 884
	53	78 089

Elatusmaksujen perintä. Elatusapumaksuja perittiin kaikkiaan 4 057 247 mk ja oikeudenkäyntikuluja 9 438 mk.

Maksukehotuksia, joihin oheistettiin valmis tilillepanokortti, lähetettiin keskim. 2 300 kpl/kk.

Tapauksissa, joissa maksukehotukset ja ulosmittaustoimenpiteet osoittautuivat tehottomiksi, hankittiin työlaitospäätökset. Näiden avulla perittiin 362 133 mk.

Koko toimiston rahaliikenne oli kaikkiaan 12 742 488 mk.

8. Väestöasiaintoimisto

Vuosi 1973 oli väestöasiaintoimistossa vielä normaali toimintavuosi, vaikka tulossa olevien lainmuutosten johdosta jouduttiin suoritamaan jo erinäisiä valmistelutöitä.

Väestöasiaintoimisto valmistelee lastensuojelulautakunnan asettaman väestöasiainjaoston vahvistettaviksi äitiysavustus-, perhelisä-, erityislapsilisä- ja lapsilisälakien perusteella myönnettävät sosiaaliavustukset sekä panee täytäntöön jaoston päätökset. Ko. jaostolla oli kertomusvuonna 23 kokousta, joissa käsiteltiin yht. 17 409 asiaa.

Äitiysavustus on vanhin ns. sosiaaliavustuksista — laki tuli voimaan 1.1.1938. Vuosien kuluessa on lakiin tehty lukuisia muutoksia, jotka ovat muuttaneet sen luonteen täydellisesti. Nykyisin maksetaan äitiysavustus varallisuudesta riippumatta jokaisesta syntyneestä lapsesta joko rahassa tai ns. *äitiysavustuspakkauksena*. Avustus maksetaan Suomessa asuvalle Suomen, jonkin Pohjoismaan tai Englannin kansalaisuuden omaavalle tai täällä turvapaikkaoikeutta nauttivalle vähintään 180 päivää kestäneen raskauden perusteella. Lisäksi on naisen, joka haluaa saada äitiysavustuksen, käytävä oman ja syntyvän lapsen terveyden turvaamiseksi viimeistään ennen raskaudentilansa neljännen kuukauden päättymistä lääkärin tai kättilön luona tahi kunnallisessa neuvolassa ras-

kautensa vuoksi tarkastettavana ja noudatettava tällöin saamiaan hoito-ohjeita sekä jätettävä hakemuksensa ennen synnytystä joko lastensuojeluviraston väestöasiaintoimistoon tai ao. äitiysneuvolaan. Avustus voidaan evätä hakijalta, joka pätevättä syyttä laiminlyö edellä mainittujen säännösten noudattamisen.

Lastensuojeluviraston lisäksi *äitiysavustus-hakemuksia* vastaanottivat, kuten aikaisemminkin, äitiysneuvolat ja osa niistä jakoi myös myönnetty 3 166 äitiysavustuspakkausta. Väestöasiaintoimisto jakoi kuuden neuvolan pakkaukset, yht. 1 160 kpl ja kaikkien hakijoiden rahakuitit sekä hoiti pakkausten tilaukset ja tilitykset sosiaalihuoltukselle. Pakkausten raha-arvo oli 326 960 mk. Raha-avustuksia jaettiin vain 157 200 mk:n arvosta. Äitiysavustus oli kertomuksen kuin raha-avustuksen.

Perhelisälain voimaantulosta tuli 1.7.1973 kuluneeksi 30 vuotta. Tämän lain säätämisellä on ollut erittäin suuri merkitys monilapsisten perheiden auttamisessa. Mutta suurempi merkitys on varmaan ollut sillä, että lain täytäntöönpanon yhteydessä voitiin kiinnittää yleistä huomiota suurten perheiden moninaisiin vaikeuksiin. Alkuvuosina kiinnitettiin huomiota suurperheiden asunolojen puutteellisuuteen ja niiden pikaiseen korjaamiseen. Niin ikään suurperheiden taloudellinen tila oli vaikea ja tavallisimmistakin käyttötarvikkeista oli puutetta. Niitä pyrittiin perhelisävaroilla hankkimaan säännöstelystä ja muista hankintavaikeuksista huolimatta. Samalla tehtiin myös valistustyötä sekä kirjallisesti että suullisesti mm. vuoteiden ja vuodevaatteiden laadun parantamiseksi. Myös perheissä esiintyvien muiden vaikeuksien esiintyessä ohjattiin perheenjäseniä ao. viranomaisten luo.

Perhelisälaki on vuosien kuluessa ollut monien muutosten alaisena, mutta tulorajat (äyriarajat) ovat jatkuvasti olleet kovin matalat. Varsinkin viime vuosina elintason nousua ja monien myöhemmin tulneiden tuki-

toimenpiteiden ansiosta ovat lapsirikkaat perheet saaneet taloudellisen asemansa parannetuksi. Sen vuoksi on perhelisä, joka määrältään on jäänyt pieneksi, menettänyt merkitystään. Niinpä perheiden määrä on vähentynyt, mihin yleinen syntyvyyden aleneminenkin lienee osaltaan vaikuttanut.

Kertomusvuonna suoritettiin *perhelisää* 749 perheelle, joista varsinaisia suurperheitä oli 484 ja työkyvyttömiä perheitä 265. Perhelisän määrä oli 140 mk lisään oikeutettua lasta kohti I kalleusluokassa ja se myönnettiin entiseen tapaan kodin perusparannuksiin. Myönnettyjen perhelisien määrä oli 167 405 mk.

Erityislapsilisää suoritettiin vuoden aikana yht. 475 199 mk. Lisän määrä oli ns. avuttomien lasten kohdalla 116 mk ja muiden kohdalla 58 mk vuosineljännekseltä. Erityislapsilisälakiin suunniteltujen muutosten johdosta jouduttiin vuoden loppuun mennessä lopettamaan lisän suoritus 660 lapsen kohdalla. Näistä oli seuraavan vuoden alusta siirrettävä elatusaputoimiston hoidettavaksi tulevan uuden elatustukilain piiriin avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten ryhmä ja Kansaneläkelaitoksen hoitotuen piiriin avuttomien lasten ryhmä. Kansaneläkelaitokselle jouduttiin lyhyen määräajan puitteissa ottamaan avuttomien hakemuksesta ja niihin kuuluvista liitteistä toista tuhatta valokopiota.

Lapsilisää on maksettu vuodesta 1948 lukien. Vuonna 1962 lapsilisä porrastettiin siten, että sen määrä nousi aina kolmanteen lapseen saakka. Vuonna 1973 lapsilisän määrä oli yhdestä lapsesta 67 mk, toisesta 80 mk sekä kolmannelta ja sitä seuraavasta lapsesta 95 mk vuosineljänneksessä. Heinäkuun 1. päivänä tuli voimaan lainmuutos, jonka perusteella oli alle 3-vuotiaasta lapsesta suoritettava 35 mk:n suuruinen korotus lapsilisään III vuosineljänneksen maksun yhteydessä. Uusia lapsilisähakemuksia saapui kertomusvuoden aikana melkein sama määrä kuin edellisenäkin vuonna eli 5 175 (5 189).

Sen lisäksi rekisteröitiin toisista kunnista siirrettyjä ja aikaisemmin rekisteröityihin perheisiin syntyneitä lapsia 2 448 (2 586).

Jaosto käsitteli vuoden aikana 1 439 (1 574) lapsilisää koskevaa asiaa. Väestöasiainjaoston valtuuttamat virkailijat ratkaisivat 7 623 (7 775) asiaa, joissa tehtiin myönteinen päätös lapsilisän maksamisesta tietystä lapsesta hänen lapsilisälain 3 §:n 1 momentissa mainitulle huoltajalleen. Vuoden kuluessa määrättiin lapsilisää maksettavaksi 31 073 865 (30 926 924) mk.

Aikaisemmasta poiketen sosiaalivirasto määräsi perhekohtaisen tilastoerittelyn tehtäväksi kolmannen vuosineljänneksen luvuista, jonka vuoksi tilasto ei ole vertauskelpoinen edellisen vuoden tilaston kanssa, mikä oli aikaisempina vuosina aina tehty neljänneksen vuosineljänneksen luvuista.

9. Asumuserosovittelut

Lastensuojelulautakunnan valitsemina toimi viisi lastensuojeluviraston työntekijää oman toimensa ohella asumuserosovittelijoina. Yhteensä 322 (253) avioparia sai päättyneen sovittelun jälkeen todistuksen, 24 (17) sovittelua jatkui seuraavan vuoden puolelle ja 58 (70) sovittelua ei viety loppuun saakka (ei todistusta). Sovittelussa käyneistä aviopareista oli 116 (77) eli (30%) lapsettomia, muilla oli yhteensä 385 (335) lasta. Sovittelijoilla oli vuoden aikana kaikkiaan 982 (841) neuvottelukertaa eli keskimäärin 196 (168) neuvottelukertaa sovittelijaa kohti.

Päättyneet sovittelut

A. Aviopuolisoiden uskontokunta	%
ev.lut. seurakunta ..	392 (320) 61 (63)
muut uskontokunnat	11 (4) 2 (1)
väestörekisteri	238 (180) 37 (36)
ei tietoa	3 (2) — (—)

B. Avioliiton kesto

0— 1 vuotta	9 (8)	3 (3)
2— 5 »	108 (60)	34 (24)
6—10 »	85 (100)	26 (40)
yli 10 »	120 (85)	37 (34)

C. Aviomiehen sosiaaliryhmä

I	45 (44)	14 (17)
II	81 (64)	25 (25)
III	157 (112)	43 (44)
IV	38 (31)	12 (12)
tuntematon	1 (2)	— (1)

10. Taloustietoja

Bruttomenot tilinpäätöksen mukaan

mk

Lastensuojeluvirasto

6 951 994

Avohuolto:

turvattomien alaikäisten sijoitus ja tilapäinen avustaminen, lasten kesävirkestys ..	5 862 989
suojelukasvatusta tarvitsevien alaikäisten sijoitus ja tilapäinen avustaminen	653 215
vajaamielisten huolto	341 862
elatusavun ennakkojen poistot	438 715

Laitoshuolto:

kaupungin lasten- ja nuorisohuoltolaitokset ¹⁾	19 815 603
kaupungin kehitysvammaisten huoltolaitokset ¹⁾	3 896 506
turvattomien alaikäisten sijoitus vieraissa laitoksissa	7 069 216
suojelukasvatusta tarvitsevien alaikäisten sijoitus vieraissa laitoksissa	276 224
vajaamielisten sijoitus vieraissa laitoksissa	4 109 156
A-klinikkasäätiö	271 672
Järjestöjen avustukset	477 422
Käyttövarat	480 461

Yhteensä 50 645 035

¹⁾ Määrärahan siirtoina laitoshuoltoon 849 079 mk.

Lisäksi esiintyi tilinpäätöksessä pääoma-menoina laitosten perusparannuskustannuk-sia seuraavasti:

	mk
Vastaanottokoti Lemmilä	13 538
Sofianlehdon vastaanottokoti ..	120 751
Outamon vastaanottokoti	30 585
Hyvösen lastenkoti, Hyvölän kesäsiirtola	2 127
Taivallahden nuorisokoti	45 056
Oppilaskoti Toivola	16 885
Naulakallion vastaanottokoti ..	6 009
Nukarin lastenkoti	1 871
Päivähuoltola Vantaala	4 956
Solakallion erityiskoulu	10 981
Yhteensä	252 759

Lastensuojelutoimentulot

	mk
Valtionapu sosiaalilääkärin toi- miston menoihin	250 200
Valtionapu vajaamielisten avo- huollon menoihin	97 585
Muut tulot	45 467
Korvaukset annetusta huollosta:	
valtiolta	161 168
vierailta kunnilta	156 825
yksityisiltä	2 745 924
vuokrat	—
Valtionapu:	
lastenkodeille	633 428
vajaamielislaitoksille	1 272 731
Ateriamaksut	121 423
Luontoisedut	107 118
Vuokrat	120 106
Muut tulot	259 473
Yhteensä	5 971 448

Kun tulot vähennetään bruttomenoista 50 645 035 mk:sta, kaupungin kassaa rasit-tavaksi nettomenoksi jää 44 673 587 mk eli 6 214 436 mk enemmän kuin edellisenä vuon-na.

Avustukset

Kuten menoista ilmenee, jaettiin avus-tuksena lastensuojelujärjestöille yhteensä 477 422 mk, josta Mannerheimin Lastensuo-jeliitto sai 200 000 mk, Kriminaalihuolto r.y. 102 000 mk, Kehitysvammatuki 57 r.y. 4 600 mk, Suomen Valkonauhaliitto 12 000 mk ja 158 822 mk sellaiset järjestöt, jotka jär-jestivät kesävirikistystä helsinkiläisille lap-sille. Lisäksi suoritettiin osuutena Kärkulla Centralanstalt -nimistä laitosta ylläpitävälle kuntainliitolle 45 000 mk ja Rinnekoti-Sää-tiölle 53 012 mk.

Rahastot

Kaupungin lastensuojelutyötä varten oli rahatoimiston hoidossa eräitä rahastoja, joi-den pääomat ja käytettävissä olevat korko-varat olivat 31.12.1973 yhteensä 4 778 mk ja 1 085 mk.

11. Lastensuojelulautakunnan alaiset laitokset

Laitosten hoitopaikat. Lastensuojelutoimen omien laitosten hoitopaikat tyydyttävät vain osan sijoitustarpeesta. Lastenhuoltojaoston sijaishuollon hoitopäivistä oli kertomusvuon-na runsas 2/3 perhesijoituksia sekä vajaa 1/3 laitossijoituksia, joista n. 40% kaupungin omiin laitoksiin. Lastenhuoltojaosto sijoitti lapsia useisiin kymmeneen muiden kuntain tai järjestöjen ylläpitämiin laitoksiin. Suo-jelukasvatusjaoston sijaishuollon hoitopäi-vistä lähes puolet oli kaupungin omissa lai-toksissa, 1/5 muissa laitoksissa ja 1/3 yksi-tyisperheissä. Vajaamielishuollossa kaupun-gin omat hoitopaikat tyydyttivät vain kol-manneksen sijoitustarpeesta. Vajaamielisten päivähuoltosijoituksista sen sijaan 75% ta-pahtui kaupungin omiin laitoksiin.

Vastaanottokodit

Sosiaalista turvaa antavat vastaanottokodit:

Herttoniemen vastaanottokoti on yhtenä osastona toimiva, 14-paikkainen leikki-ikäisten lasten vastaanottolaitos.

Naulakallion vastaanottokodin kolme osastoa, yhteensä 35 hoitopaikkaa (23 paikkaa poikia ja 12 tyttöjä varten), toimivat kouluikäisten, turvattomien lasten vastaanotto- ja hoitolaitoksena.

Oulunkylän erityislastenkodin 4 osastoa, yhteensä 32 hoitopaikkaa, aloittivat toimintansa kouluikäisten vastaanottokotina 1.2. 1973, jolloin Sofianlehdon vastaanottokodin koululaisten osastot siirtyivät sinne.

Sofianlehdon vastaanottokodin 4 osastoa, yhteensä 81 hoitopaikkaa, toimivat vauva- ja leikki-ikäisten vastaanottolaitoksena. Vajaamielishuollon laitospaikkapulan vuoksi oli osalle näiden osastojen paikoista sijoitettu vajaamielisiä. Kouluikäisten osastot siirtyivät 1.2.1973 Oulunkylän erityislastenkotiin. Osasto I siirtyi 1.6.1973 tilapäisesti Taivallahden nuorisokodin tiloihin.

Suojelukasvatukselliset vastaanottokodit ja ensihuoltolaitos:

Lemmilän vastaanottokoti Hyvinkään Riidasjärvellä on 15-paikkainen, yhtenä osastona toimiva suojelukasvatuksellinen vastaanotto- ja hoitolaitos kansakoulun III—VI luokilla oleville pojille. Laitoksessa on oma koulu.

Naulakallion vastaanottokodin kolme ns. Mellunmäen osastoa, yhteensä 26 hoitopaikkaa, toimivat suojelukasvatusta tarvitsevien tyttöjen vastaanotto- ja hoitolaitoksena. Osastoilla on oma koulu.

Outamon vastaanottokoti on 42-paikkainen, neljänä osastona toimiva suojelukasvatuksellinen vastaanotto- ja hoitolaitos kansakoulun VI—VII luokilla oleville tai oppivelvollisuutensa sivuuttaneille pojille. Laitoksessa on oma koulu.

Tutkinta-asema on 20-paikkainen (7 paikkaa tytöille ja 13 pojille) ensihuoltolaitos kouluikäisten ja sitä vanhempien sosiaaliseen riskitilanteeseen joutuneiden nuorten tilapäistä sijoitusta varten.

luikäisten ja sitä vanhempien sosiaaliseen riskitilanteeseen joutuneiden nuorten tilapäistä sijoitusta varten.

Sosiaalista turvaa antavat lastenkodit

Hyvösen lastenkoti on kouluikäisten erityislastenkoti, jossa on kolmella sekaosastolla 24 lastenkotipaikkaa sekä lisäksi 8-paikkainen pojille tarkoitettu nuoriso-osasto.

Riihenkulman lastenkoti toimi 4-osastoisena, 32-paikkaisena monivammaisten, pitkäaikaista hoitoa tarvitsevien lasten erityislastenkotina.

Oppilaskoti Toivola on 76-paikkainen, kuutena osastona toimiva apukoulutusoisten, kouluikäisten lasten erityislastenkoti. Laitoksella on oma koulu.

Perheryhmäkodit

Kontulan perhekoti on 7-paikkainen erityislastenkoti.

Malmin perhekoti on 6-paikkainen erityislastenkoti.

Lastenpsykiatriset hoitokodit

Hoitokoti Teimilä on 14-paikkainen, kahden osastona toimiva psyykkisesti häiriintyneiden lasten hoitokoti. Laitoksessa on oma koulu.

Nuorisokodit

Sosiaalista turvaa antavat nuorisokodit:

Kaarelan nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa pojille.

Koskentuvan nuorisokoti, 16 hoitopaikkaa pojille.

Maunulan nuorisokoti, 14 hoitopaikkaa pojille.

Pohjois-Haagan nuorisokoti, jossa on 12 hoitopaikkaa tytöille, aloitti toimintansa 1.6.1973.

Siltavuoren nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa tytöille.

Taivallahden nuorisokoti, 17 hoitopaikkaa pojille: 1.6. lähtien tilapäisesti Sofianlehdon vastaanottokodin leikki-ikäisten osaston käytössä.

Töölön nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa tytöille.

Usvatien nuorisokoti, 14 hoitopaikkaa pojille.

Lisäksi Hyvösen lastenkodin 8 nuorisopaikkaa pojille.

Suojelukasvatukselliset nuorisokodit ja kuntoutuslaitokset:

Jakomäen nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa 16—19-vuotiaille tytöille.

*Nuorten työkot*i on työongelmaisten nuorten kuntoutuslaitos, jossa on 9-paikkainen tyttöjen ja 9-paikkainen poikien nuorisokoti-osasto. Laitoksella on omaa työkokeilua.

Vajaamielisten hoito- ja kuntoutuslaitokset

Varsinaiset vajaamielislaitokset:

Nukarin lastenkoti Nurmijärven Nukarissa, 30 hoitopaikkaa.

Vajaamielisten hoitavat erityislastenkodit:

Malmin lastenkoti lopetti toimintansa 4.2. 1973.

Päivölän lastenkoti, 16 hoitopaikkaa.

Sofianlehdon vastaanottokodin kahdeksalla osastolla, yhteensä 137 hoitopaikalla, hoidettiin vajaamielisiä. Lisäksi vajaamielisten hoitopaikkapulan vuoksi oli laitoksen vastaanottokotiosastoille sijoitettuna joitakin vajaamielisiä.

Vajaamielisten päivähuoltolat:

Mellunmäen päivähuoltolan tilat valmistuivat kertomusvuoden lopulla, mutta toiminta ei päässyt vielä alkamaan. Päivähuoltolassa on 45 hoitopaikkaa.

Päivähuoltola Tynnelä, 68 hoitopaikkaa.

Päivähuoltola Vantaala, 42 hoitopaikkaa.

Solakallion erityiskoulu, 80-paikkainen 7—18-vuotiaiden kehityskykyisten vajaamielisten erityiskoulu.

Vajaamielisten suojatyöpaikat:

Vaihetyökeskus, 135 hoitopaikkaa.

Vajaamielisten asuntolat

Koskelan nuorisokoti aloitti toimintansa 1.3.1973 12-paikkaisena vajaamielisten asuntolana.

Kotkankadun asuntolan tilat valmistuivat kertomusvuoden lopulla, mutta toiminta 12-paikkaisena asuntolana ei päässyt vielä käyntiin.

Laajasalon nuorisokoti, 15 hoitopaikkaa.

Taivallahden nuorisokodin asuntola, 6 hoitopaikkaa.

Laitosten hallinto ja terveydenhoito

Laitosten välitön johto kuului kunkin laitoksen johtajalle, mutta hallinnollista valvontaa suoritti lastensuojelutoimen toimitusjohtaja sekä kasvatuksellista valvontaa Lemmilän, Outamon, Tutkinta-aseman, Naulakallion, Mellunmäen osastojen, Jakomäen nuorisokodin ja Nuorten työkodin osalta nuorisohuoltaja sekä muiden laitosten osalta lastenhuollontarkastaja.

Laitosten kansakouluissa noudatettiin kaupungin kansakouluille vahvistettuja opetus-

suunnitelmia ja opetuksen tarkastuksesta huolehtivat suomenkielisten kansakoulujen tarkastajat.

Kaksi lastenlääkäriä hoiti lastensuojeluvirastossa toimivan päivittäisen poliklinikkavastaanoton sekä laitosten terveydenhuollon. Lisäksi käytettävänä oli konsultoiva gynekologi. Virastossa lastenlääkäreiden vastaanotolla oli 1 490 (1 418) ja gynekologin vastaanotolla 108 (135) eli yhteensä 1 598 (1 553) käyntiä.

Laitoksessa hoidettiin kertomusvuoden aikana 1 559 (1 258) akuuttia sairaustapausta.

Sairaanhoitoon lähetettiin 89 (91). Poliklinikkakäyntejä oli 599 (733), pienoiströntgentarkastuksessa kävi 142 (122). Kuolemantapauksia oli 3 (3).

Sofianlehdon laboratoriossa suoritettiin 5 336 (3 612) tutkimusta. Sofianlehdon hammashoitolassa suoritettiin 2 437 hoitotoimenpidettä.

Laitoksissa sai lääkintävoimistelua 89 (77) lasta yhteensä 4 410 (5 672) hoitokertaa. Puheterapiaa sai 168 lasta ja lisäksi foniatriassa tutkimuksessa kävi 63 lasta.

Lastenvalvojan rahavarat ja tilitapahtumat v. 1973

T u l o t

Siirto v:sta 1972:

	Aviottomien lasten puolesta mk	Avio- lasten puolesta mk	Yhteensä mk
Lastenvalvojan talletus-, postisiirtotilin ja kassan saldo . .	—	—	54 431
Valvottujen säästötilien saldo	228 690	360	229 050
Lapsille perityt elatusmaksut	1 564 739	1 299 934	2 864 673
Kaupungille suoritettavat hoitomaksujen korvaukset	377 135	21 140	398 275
Peritty elatusavun ennakkoa	201 116	566 134	767 250
Kuntien tilittämät ennakkokorvaukset	7 705	19 344	27 049
Rahatoimiston Kallion osastolta elatusavun ennakkojen maksamiseen	—	—	2 290 000
Yksityisiltä perityt oikeuskulujen korvaukset	7 646	1 792	9 438
Kaupungin suorittamat oikeuskulujen korvaukset	10 194	6 646	16 840
Korkotuloja	11 454	8	11 462
Lastenvalvojan talletustilin korko	—	—	364
» postisiirtotilin korko	—	—	1 324
	<u>Kaikkiaan</u>		<u>6 670 156</u>

M e n o t

Huoltajille suoritettut lasten elatusmaksut	1 564 052	1 301 292	2 865 344
Kaupungille suoritettut hoitomaksujen korvaukset	377 135	21 140	398 275
Maksettu elatusavun ennakkoa	622 728	2 421 761	3 044 489
Ennakkokorvaukset kunnille	6 894	12 846	19 740
Kaupungille suoritettut oikeuskulujen korvaukset	67	388	455
Oikeuskuluihin käytetty	18 772	8 050	26 822
Lastenvalvojan talletustilin korko	—	—	364
Lastenvalvojan postisiirtotilin korko	—	—	1 324
Siirto v:een 1973:			
Lastenvalvojan talletus-, postisiirtotilin ja kassan saldo ...	—	—	82 427
Valvottujen säästötilien saldo	231 916	—	231 916
		<u>Kaikkiaan</u>	<u>6 671 156</u>